

HOVO Nederland
secretariaat
Postbus 1287
6501 BG Nijmegen
info@hovonederland.nl
www.hovonederland.nl

Jaarverslag

2009

HOVO-Nederland

Jaarverslag 2009

Inleiding

Het jaar 2009 stond in het teken van de publiciteitsactie "De eeuwige student" als sluitstuk van de eerste drie jaar van het actieplan dat met een subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen werd gefinancierd. We hopen op verlenging van de subsidie met nog eens twee jaar. De doelstelling van het actieplan is de naamsbekendheid van HOVO te vergroten, het maatschappelijk draagvlak voor het hoger onderwijs voor ouderen te verbreden, de internationale contacten te versterken en een voldoende gespreid aanbod te bevorderen zodat senioren blijvend in de gelegenheid zijn deel te nemen aan het cursorisch onderwijs op hoger onderwijs niveau.

Bestuurssamenstelling

Op 31 december 2009 bestond het Bestuur uit de volgende personen:

Voorzitter	Prof. dr E. Bleumink
Secretaris	Ir. P.J. Hug
Penningmeester	Ir. J. van Duivendijk
Leden	Prof. Dr. H.O. Voorma Mw drs. K.A. Visscher MA Mevr. drs. C. van Bergen Ing. J. Kuipers

Ambtelijk secretaris Mevr. drs Th.G.M. Huigens

Leden

HOVO Delft heeft per 01-09-2009 het lidmaatschap van HOVO Nederland opgezegd.

Voor het ledenbestand zie bijlage 1.

Aantal Cursisten

In bijlage 2 worden de inschrijvingen op cursussen, lezingencycli, losse lezingen en reizen weergegeven. Tegenover 2008 is het aantal deelnemers aan cursussen met 2 procent gestegen (exclusief losse lezingen en reizen).

Bestuurlijke activiteiten

Het bestuur van HOVO-Nederland heeft in 2009 vier maal vergaderd, te weten op 19 maart, 29 juni, 17 september en 17 december. Aan de vergadering van 19 maart, die gewijd was aan de positie van het hoger onderwijs voor ouderen en de publiciteitsactie "De eeuwige student", namen ook de coördinatoren en vertegenwoordigers van de Vriendenkringen deel. Het overige overleg binnen het

bestuur gebeurde per e-mail. De reguliere ledenvergadering vond plaats op 19 mei.

Uitvoering van het actieplan

De eerste drie jaar van het actieplan werden in 2009 afgerond. Het plan is gericht op de vergroting van de innovatieve slagkracht van het hoger onderwijs voor ouderen en op de verbreding van het maatschappelijke draagvlak van leren en educatie in alle levensfasen. Hieronder worden de ondernomen acties achtereenvolgens behandeld.

1. Start van nieuwe vestigingen.

In 2007 is voortvarend begonnen met de uitwerking van de speerpunten met als resultaat dat in 2008 drie nevenvestigingen konden worden gestart en wel in Hardenberg, Lelystad en Haarlem, door de HOVO's Windesheim en Leiden. Eind 2008 is door HOVO Windesheim en HOVO Twente het initiatief genomen voor een lesplaats in Deventer. De verkenningen hebben geleid tot de opzet van een cursusprogramma voor het studiejaar 2009 / 2010. Op 1 september 2009 is op locatie een start- en informatiedag gehouden. Vooraf zijn posters en folders verspreid in de openbare bibliotheken van Deventer en omstreken, zijn persberichten verzonden naar de lokale media en werden advertenties geplaatst. Er werd acte de présence gegeven op de Deventer onderwijs markt, terwijl een interview op de lokale t.v. ook haar werk deed. Het cursusprogramma is in september gestart en wordt voorts in 2010 gecontinueerd.

"Nu ook in Harderwijk" was in februari 2009 het startschot voor de opzet van een lesplaats door HOVO Windesheim in deze voormalige universiteitsstad waar Carolus Lineaus in 1735 een academische graad verwierf. Het kennismakingsprogramma in februari was een succes, waarop besloten werd een programma te ontwikkelen voor het cursusjaar 2009 / 2010. Voorafgaande aan de start op 3 september is veel energie gestoken in een publiekscampagne, maar ondanks het aanvankelijke enthousiasme schreven een teleurstellend aantal cursisten in voor het najaarsprogramma. Op dit moment beraadt HOVO Windesheim zich op de te volgen koers in Harderwijk.

Vanaf 2008 heeft in Alkmaar een breed samenstelde initiatiefgroep verkenningen uitgevoerd voor de opzet van een aan de Hogeschool INHOLLAND gelieerde HOVO instelling. In het najaar van 2009 zijn de voorbereidingen afgerond waarop het CvB van INHOLLAND ingestemd heeft met de start van de HOVO vestiging middels een gelieerde stichting HOVO Alkmaar. (www.hovoalkmaar.nl). De Gemeente Alkmaar en de Rabo bank hebben middelen ter beschikking gesteld voor deze nieuwe vestiging. De eigenlijke start zal in februari 2010 plaats vinden.

2. Verbreding van het maatschappelijk draagvlak.

a. Seminars en symposia.

De doelstelling is in de projectperiode een 5-tal seminars te organiseren rondom het thema "leren voor een lang leven".

Het vijfde HOVO symposium "leren van het leven" sluit vooralsnog de rij. Deze bijeenkomst vond plaats op 28 augustus 2009 in de St. Jan in Roosendaal, een prachtige ambiance en sprekers die wisten te boeien. Dat waren Prof.Dr. Arjo Kramer, hoogleraar culturele economie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam, Drs. Miriam van Reijen, docent filosofie en ethiek aan de Academie van Sociale Studies in Breda en Prof.Dr. Piet Houben, emeritus hoogleraar in de toegepaste sociale gerontologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en auteur van o.m. "interactief levensloopbeleid".

Arjo Klamer

De kunst is meer en meer - zo konden de 350 congresdeelnemers leren - de burgers aan te zetten te werken aan hun eigen ontwikkeling, hetgeen inhoudt dat vooral moet worden ingezet op actief leren, op stimulansen om de leerbereidheid te vergroten en het leervermogen op peil te houden.

De bijeenkomst stond vooral in het teken van de veranderende opvatting over 50 plussers. De oudere van twintig jaar geleden was oud, passief, grijs en uitgetreden. Nu is de oudere veel meer iemand die vitaal in het leven staat. Wij associëren het meer met activiteit en participatie. In plaats van de uittredende vutter leeft nu het beeld van de oudere die nog in veel zaken van belang kan zijn voor de samenleving. Er tekenen zich ook twee andere maatschappelijke transitie af. De overgang van markteconomie naar de sociale markteconomie, waarbij economische groei tegen elke prijs niet langer zaligmakend is. Of de overgang van kenniseconomie naar kennissamenleving, die vooral gericht is op de optimalisering van de menselijke ontwikkeling van jong tot oud. De adviezen van de denktank leren en werken sluiten hier naadloos bij aan. Inderdaad het is tijd voor verandering.

De lezingen werden zoals voorheen op internet geplaatst (www.hovonederland.nl).

Achtergrond deelnemers in Roosendaal.

Leeftijd: 50 tot 65 jaar	26,5 %
Werkenden	27.0 %
Vrouwen / mannen	55 : 45

b. Publiksactie De eeuwige student.

In de rapportage over 2008 is gesproken over de acties die zijn ondernomen om de promotie en communicatie op een eigentijdse leest te schoeien. De website en de e-mail nieuwsbrief zijn vernieuwd en geprofessionaliseerd en het ontwerp voor promotiemateriaal is gereed gekomen. Hierop is in 2009 voortgeborduurd door de opzet van een publiekscampagne die met woordbeelden en op een eigentijdse wijze oproept te blijven leren

levenslang. Omdat levenslang leren bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling, burgers de mogelijkheid biedt volop mee te draaien in een kennisintensieve samenleving, om geestelijk mobiel te blijven en te zijn toegerust een bijdrage te leveren aan de participatiemaatschappij. Leren dus als levenshouding.

“Lang leve de leergierigheid ” of “gezocht eeuwige student ” zijn voorbeelden van de bedoelde woordbeelden. Dat is het vertrekpunt van de landelijke publieksactie “gezocht eeuwige student”.

De landelijke actie liep van juni tot oktober.

De marketing commissie van HOVO Nederland was belast met de uitvoering en de coördinatie van de landelijke actie op basis van een basaal plan opgesteld door het bureau Thabasco in Groningen. Als middelen zijn ingezet posters en ansichtkaarten die door de lokale HOVO's breed werden verspreid. Het ging in totaal om 800 posters en 80.000 ansichtkaarten. De lokale HOVO's betaalden de verspreidings – en drukkosten van dit materiaal.

Verder is een speciale actiewebsite ontwikkeld waarvoor het bureau Kreatuur in Amsterdam tekende.

Integraal onderdeel van de landelijke actie was de verkiezing van de eeuwige student van het jaar 2009. Via de websites (www.eeuwigestudent.nl; www.hovonederland.nl) en de ansichtkaarten werd een ieder uitgenodigd hiervoor kandidaten voor te dragen en wel 50 plussers die in Nederland woonachtig zijn en die metterdaad de kunst van het leren met volle inzet beoefenen.

In totaal zijn 140 kandidaten voorgedragen waarvan 50% geen Hovo-verleden had. Een onafhankelijke jury was belast met de selectie van de genomineerden (voor de samenstelling zie hiervoor het kader). Deze jury heeft een voordracht gedaan voor de hoofdprijswinnaar “de eeuwige student van het jaar ” en voor 5 andere prijswinnaars. De hoofdprijswinnaar kreeg een bul uitgereikt en een cursus cheque ter waarde van € 1.000,--. De 5 andere prijswinnaars ontvingen een boekenpakket dat ter beschikking was gesteld door de VU boekhandel te Amsterdam.

Samenstelling jury:

Prof. H.J.L. Vonhoff, Hilversum

Historicus , politicus, oud staatssecretaris, burgemeester van Utrecht en Commissaris van de Koningin van Groningen (moest wegens gezondheidsproblemen verstek laten gaan op 10 okt)

Prof.Dr.Ir. C.J. Weeda, Wageningen

Socioloog, was verbonden aan de Landbouw Universiteit te Wageningen, hoogleraar Emancipatievraagstukken aan de RUG

Prof.Dr. W.H.Gispen, Utrecht (trad op als waarnemend voorzitter)

Thans universiteitsprofessor van de Universiteit Utrecht

Bioloog, neurowetenschappen,

Was directeur van het Rudolf Magnus Instituut in Utrecht, decaan van de Medische Faculteit en Rector Magnificus van de Universiteit Utrecht

Prof. Dr. F. de Lange, Vries

Hoogleraar ethiek en sociaal gerontoloog

Verbonden aan de Protestantse Universiteit te Kampen

Op zaterdag 10 oktober werden tijdens een feestelijke bijeenkomst in het bestuursgebouw van de VU te Amsterdam de prijswinnaars bekend gemaakt. Een goed gevulde zaal met als oudste deelnemer een 99 jarige HOVO-cursist die nog steeds het leren niet laat. Een warm applaus viel haar ten deel.

Voorafgaande aan de presentatie van het juryrapport werden de juryleden in de gelegenheid gesteld hun visie op de eeuwige student te geven. Zij ontpopten zich als enthousiaste ambassadeurs van het levenlang leren. *The joy of learning*

spatte er van af. De samenvatting van de lezingen en van het juryrapport zijn te vinden op de beide websites.

Tijdens de campagne werden artikelen geplaatst op de internetsite en werden persberichten verspreid . Deze zijn door de Telegraaf , Geen Stijl en het ANP opgepikt en de Revue maakte een foto reportage . Binnen een uur na de uitslag werd door het ANP een persbericht voorzien van foto's verspreid die door veel media naast een groot aantal internetsites is overgenomen.

Een selectie van de media aandacht voor eeuwige student na de prijsuitreiking.
Radio : Giel Beelen (ma . 12 oktober), radio Rijnmond (di. 13 oktober), radio Noord (di. 13 oktober).

TV.: TV Rijnmond (12 oktober), Editie NL. (28 oktober).

Papieren media : Groot interview in het Brabants Dagblad en in BN- de Stem, Echo (Rotterdam) , Metro , Trouw, Telegraaf, Algemeen Dagblad.

Internet: 13000 hits voor eeuwige student.

3. Internationale activiteiten.

Dit jaar zijn twee internationale activiteiten door HOVO Nederland financieel ondersteund.

Van 12 tot 17 mei brachten seniorenstudenten uit Uppsala een bezoek aan Groningen . Dit was de start van een uitwisselings- en samenwerkingsprogramma tussen de seniorenacademies van Uppsala en Groningen, waarvoor een basis werd gelegd tijdens bijeenkomsten van de Internationale Associatie van Universiteiten voor de derde levensfase. (AIUTA) . Beide universiteiten zijn voorlopers op het gebied van senioreducatie en sterk internationaal georiënteerd.

Tijdens de bijeenkomst werd stil gestaan bij de verdere uitbouw van de senioreducatie en bij de verschillen en overeenkomsten die zich in Europa voordoen. Een opvallend punt is dat in Zweden de senioreducatie uitsluitend gericht is op gepensioneerden terwijl in Nederland iedereen welkom is die 50 jaar of ouder is. Dat wil zeggen ook oudere werknemers.

De aloude banden tussen beide universiteiten bleven niet onbesproken en de cursisten werden meegenomen naar de Hanze-connecties tussen Zweden en Nederland in de 16^e en 17^e eeuw. Ter afsluiting was een rondreis georganiseerd waarbij de Zweden zich konden verdiepen in het cultuurhistorisch erfgoed van Noord Nederland.

Eind mei 2010 wordt een tegenbezoek gebracht aan Uppsala dat geheel wordt verzorgd door de Zweedse seniorenstudenten.

Tussen 8 en 10 oktober kwamen de vertegenwoordigers van de EFOS - the European Federation of Older Students at Universities – in Groningen bijeen. Het hoofdthema was de voortgang van het VECU-project dat staat voor : Virtual European Cultural Centre. Het project startte in september 2008 en wordt financieel ondersteund door de EU. Negen instituten voor senioreneducatie hebben werkgroepen gevormd die Europese culturele thema's uitwerken en daarbij ook jongere generaties betrekken. De resultaten worden opgenomen op een website , dat is dan een middel om culturele waarden over te dragen aan de jongere generaties. De centrale vraag is of cultuuroverdracht als een van de sociale taken van de derde generatie moet worden gezien. Kortom, intergenerationele uitwisseling. Het VECU project wordt in juni 2010 afgesloten met een wetenschappelijk congres in Wroclaw (Polen)
Zie www.efos-europa.eu; www.vecu.efos-europa.eu

4. HOVO voor werkenden.

Vanaf het vierde kwartaal in 2008 zijn verkenningen uitgevoerd over het thema HOVO voor werkenden. En wel aan de hand van literatuur studies, analytische gegevens en gesprekken met hoofden van personeelsafdelingen. Nu bestaat van HOVO het beeld dat de programma's bijna uitsluitend burgers van de derde levensfase trekken. Feitelijk is gebleken dat 20% van de cursisten een betaalde baan heeft. Als we onbetaalde arbeid meetellen is het percentage aanmerkelijk hoger. Het percentage werkende is trouwens afhankelijk van de locatie . Voorlopige analyses uitgevoerd in 2009 geven enige aanleiding voor de veronderstelling dat het aantal werkenden ook afhankelijk is van het type programma.

Achtergrond deelnemers:

Cursus westerse cultuurgeschiedenis VU 2009
Leeftijd 50 tot 65 56%
Betaald werk 33%
Onbetaald werk 38%
n.b. zie voorts achtergrond deelnemers congres in Roosendaal.

In 2010 zal bij drie grotere HOVO-instellingen een meer systematische analyse worden uitgevoerd over de deelname van werkenden. Deze analyses zijn essentieel voor een meer gerichte benadering van werkenden zelf. Ten tweede dient er ook een aanpak te zijn langs de lijn van de werkgevers. Hiertoe is overleg gevoerd met hoofden van personeelsafdelingen die overigens aangaven dat ze zich nog aan het oriënteren waren over de aanpak van leeftijdsbewust personeelsbeleid en de mobiliteitsbevordering van oudere werknemers.

Zij gaven aan dat voornamelijk aan drie type programma's kan worden gedacht :

- a. trainingsprogramma's die ten doel hebben een helder beeld te schetsen van de positie van oudere werknemers en die ertoe bijdragen dat de flexibiliteit toeneemt
- b. cursussen die werknemers in staat stellen zich te oriënteren op terreinen buiten hun eigen vakgebied
- c. intensieve cursorische programma's die actuele maatschappelijke thema's uitdiepen die nauw verweven zijn met de dynamiek in de eigen organisatie.

Alhoewel de expertise van HOVO vooral ligt op het terrein van cursussen die bij c. zijn aangegeven is in overleg met vertegenwoordigers van grotere instellingen in het Noorden besloten type a. programma's uit te proberen. Hiervoor wordt begin 2010 een pilot uitgevoerd. Voor belangstellenden is de projectbeschrijving beschikbaar.

Public Relations

Ook in 2009 trokken de activiteiten van het hoger onderwijs voor ouderen de aandacht van verschillende media. Verschillende kranten wijden uitgebreide artikelen aan het hoger onderwijs voor ouderen en de activiteiten van HOVO-Nederland met name n.a.v. de publiciteitsactie.

In de Nieuwsbrief van HOVO-Nederland werden actuele nieuwsitems over het hoger onderwijs voor ouderen en daarmee samenhangende onderwerpen onder de aandacht gebracht. De nieuwsbrief werd vier keer (in januari, mei, juli en september) per e-mail aan ruim 2.000 adressen gestuurd en is ook op de website in te zien.

De redactie van de nieuwsbrief bestaat uit de volgende personen:

Gert Leuven (eindredacteur)

Mw. drs. Carolien van Bergen (coördinator Hovo Rotterdam)

Joop Ross (namens de Vriendenkringen)

Peter Hug (secretaris HOVO-NL)

Mw. drs. Tessa Huigens (ambtelijk secretaris HOVO-NL)

De journaliste Simone Pastoors verleende weer professionele ondersteuning adviezen voor de publiciteit rond het symposium in Roosendaal en de prijsuitreiking voor de "eeuwige student". Zij schreef ook weer een aantal portretten van cursisten en docenten voor de nieuwsbrief en de website.

De marketingcommissie bestaande uit mw. drs. Carolien van Bergen, mw. drs. Klaran Visscher en prof. dr. Eric Bleumink was verantwoordelijk voor de publiciteitscampagne "gezocht eeuwige student".

Het Coördinatoren Overleg

Op dit moment zijn 15 HOVO's actief. Zij hebben in 2009 in totaal bijna 1000 cursussen of lezingencycli aangeboden, waarvan ca. 80% procent doorgang heeft gevonden. Met name op het gebied van kunst, geschiedenis en filosofie zijn zowel het aanbod als de vraag groot, terwijl economie, recht, psychologie en β -onderwerpen net als in eerdere jaren enigszins achterblijven, deels door gebrek aan belangstelling, deels door gebrek aan geschikte docenten. De programma's zijn over de hele linie goed geëvalueerd door de deelnemers.

In 2009 zijn de aanzetten tot marketingactiviteiten, die reeds in 2008 waren begonnen, verder uitgewerkt en hebben uiteindelijk geresulteerd in de deelname van alle HOVO-afdelingen op één na aan de actie "Gezocht: eeuwige student". Deze heeft dankzij de inspanningen van m.n. de coördinatoren van HOVO Windesheim en Hovo Rotterdam, plus ondersteuning van HOVO Amsterdam in oktober geresulteerd in landelijke aandacht van diverse media n.a.v. de uitreiking van de prijs aan de eeuwige student van het jaar 2009-2010. De coördinatoren van de drie zuidwestelijke HOVO-afdelingen (Brabant, Rotterdam en Zeeland) hebben zich, onder auspiciën van HOVO Nederland, een symposium georganiseerd onder de titel Leren van het leven.

HOVO Windesheim heeft haar inspanningen om op meerdere locaties vestigingen op te richten vervolgd, net als HOVO Leiden (dependance in Haarlem bij het Teylismuseum). Het is een zwaar jaar voor enkele instellingen geweest. HOVO Delft is in 2009 opgeheven. De Radboud Universiteit overweegt om HOVO onder een andere naam verder te laten gaan. HOVO Zeeland zoekt samenwerking met Hovo Rotterdam. HOVO Leiden heeft problemen om zalen te krijgen van de universiteit. HOVO Windesheim ziet zich geconfronteerd met ingrijpende bezuinigingen in 2010. Goed nieuws is dat de inspanningen in Alkmaar in het afgelopen jaar resulteren in een aanbod van diverse cursussen in 2010 onder de noemer HOVO Alkmaar.

De Vriendenkringen van HOVO

De functie van LVV HOVO is een platform te verschaffen voor de regionale 'Vriendenkringen' ter informatie, consultatie en ideeënvorming voor HOVO, maar vooral met één stem naar buiten te treden. Om dit te bereiken is er onder andere een wervingsactie gestart om cursisten bij HOVO instellingen waar geen 'Vrienden' actief zijn te bewegen een 'Vriendenkring' te ontwikkelen. In dit verband is het spijtig te melden dat de 'Vriendenkring' Amsterdam is opgeheven. Ook zal de gehouden enquête onder de bestaande 'Vriendenkringen' regelmatig geactualiseerd worden.

De LVVH heeft haar grote zorgen geuit over de ontwikkelingen bij verschillende HOVO's; HOVO-Delft is gestopt, de Zeeuwse Senioren Acadmie verkeert in zwaar weer en de Hogeschool Windesheim stopt de subsidie per 1 januari 2010 aan de HOVO van Zwolle.

In dit verslagjaar bestaat het bestuur uit: Henk Verbruggen (voorzitter), Ria van Raalte (penningmeester) en Linda Waning (secretaris).

- Bijlagen:
1. Ledenlijst
 2. Aantal inschrijvingen
 3. Lijst van coördinatoren

Bijlage 1

Ledenlijst HOVO-Nederland per 31-12-2009

HOVO Achterhoek en Liemers
HOVO Amsterdam
HOVO Brabant
HOVO Fryslân
Seniorenacademie Groningen en Drenthe
HOVO Den Haag
HOVO Leiden
HOVO Limburg
HOVO Nijmegen
Hovo Rotterdam
HOVO Twente
HOVO Utrecht
Zeeuwse Senioren Academie
HOVO Zwolle
Vrienden HOVO Brabant Sed Vitae
Vrienden HOVO Fryslân
Vrienden Seniorenacademie Groningen en Drenthe
Vrienden HOVO Nijmegen
Vrienden Hovo Rotterdam SPES
Vrienden HOVO Utrecht
Vrienden HOVO Zwolle
Teleac/NOT

Bijlage 2

Aantallen inschrijvingen in 2009

Cursussen, lezingencycli, losse lezingen, reizen en reiscursussen

instelling	cursussen	Lezingen cycli	Losse lezingen	reizen	reiscursus
Achterh.&Liemers	190				14
Amsterdam	4180	436	1186		
Brabant	1927	23			
Fryslân	389	252	19	17	
Gron&Drenthe	2239	50	570		
Den Haag	716	19	22		
Leiden	1884			63	31
Limburg	1264	206	542		
Nijmegen	2540	113	405		23
Rotterdam	772	1851	1099	215	70
Twente	249		18		
Utrecht	2405	433			68
Zeeland	288				
Zwolle	770	141		20	18
totaal	19813	3524	3861	315	224

Bijlage 3

Lijst van coördinatoren per 31-12-2009

HOVO Achterhoek en Liemers	mevr. Drs W.M.M.van der Eerden-Kortmann Dhr H. Doedens
HOVO Amsterdam	mevr. Drs A. Mantel
HOVO Brabant	mevr. Dr K. van Helvert
Seniorenacademie Groningen en Drenthe	mevr. Drs J. Kampman
HOVO Den Haag	de heer C.M. Nigten
HOVO Leiden	mevr. Drs L. Smit
HOVO Limburg	mevr. Drs L. Wierink
HOVO Nijmegen	mevr. M. Koolen MA
Hovo Rotterdam	mevr. Drs C. van Bergen
HOVO Twente	ir H. Paus
HOVO Utrecht	drs G. van Dorp
Zeeuwse Senioren Academie	drs H. Eijzenga
HOVO Zwolle	mevr. Drs Kl. Visscher
HOVO Alkmaar: in oprichting	mevr. D. Leijssen